

ע"פ 196/16 - פלוני נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

ע"פ 196/16

לפני:
כבוד השופט ס' גובראן
כבוד השופט נ' הנדל
כבוד השופט א' שהם

המערער: פלוני

נ ג ד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי בירושלים
בשבתו כבית משפט לנוער, בת"פ 14591-04-15, מיום
2.12.2015, שניתן על ידי כב' השופט ע' שחם

תאריך הישיבה: כ"ו בניסן התשע"ו (4.5.2016)

בשם המערער: עו"ד מוחמד ח'לאילה

בשם המשיבה: עו"ד עידית פרג'ון

בשם שירות המבחן לנוער: גב' דורית לבנה

פסק-דין

השופט א' שהם:

1. לפנינו ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי בירושלים (כב' השופט ע' שחם), בתפ"ח 14591-04-15, מיום 2.12.2015.

2. על יסוד הודאת המערער בכתב אישום מתוקן, שהוגש במסגרת הסדר טיעון, קבע בית משפט קמא, ביום 6.7.2015, כי הלה ביצע את העבירות הבאות: סיכון חיי אדם בנתיב תחבורה, לפי סעיף 332(3) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין); פציעה בנסיבות מחמירות, לפי סעיף 335(א)(1)+(2) לחוק העונשין; ניסיון היזק לרכוש בזדון, לפי סעיף 452 בצירוף סעיף 25 לחוק העונשין; וניסיון תקיפה, לפי סעיף 379 בצירוף סעיף 25 לחוק העונשין. בהיותו של המערער קטין, הורה בית משפט קמא כי שירות המבחן לנוער יגיש תסקיר מבחן בעניינו. לאחר עיון בתסקיר המבחן והאזנה לטיעוני הצדדים, החליט בית משפט קמא להרשיע את המערער בעבירות שיוחסו לו.

3. בעקבות הרשעתו בדין, נגזרו על המערער העונשים הבאים: 18 חודשי מאסר לריצוי בפועל, בניכוי ימי מעצרו; 5 חודשי מאסר על תנאי, לבל יעבור המערער, בתוך שנתיים ממועד שחרורו מהמאסר, עבירה מבין העבירות בהן הורשע בתיק הנוכחי; וכן תשלום פיצוי בסך של 2,500 ₪, לכל אחד מהמתלוננים באישום הראשון.

4. המערער טוען, כי בית משפט קמא החמיר בעונשו יתר על המידה, ומכאן הערעור שלפנינו.

עובדות כתב האישום בו הודה המערער

5. מכתב האישום אשר הוגש נגד המערער ונגד קטין נוסף (להלן: הנאשם 2), עולה המסכת העובדתית הבאה:

(א) אישום ראשון: נטען בכתב האישום, כי ביום 29.3.2015 סמוך לשעה 16:00, השליכו המערער והנאשם 2 אבנים לעבר רכב בו נסעו א.פ. וא.א "בעלי חזות יהודית-דתית" (להלן: המתלוננים), בציר ואדי אל ג'וז לכיוון הר זיתים. אחת האבנים שהושלכו, ממרחק של מטרים ספורים, ניפצה את חלון הרכב הסמוך למושב הנהג, שברי זכוכית פגעו במתלוננים, וגרמו ל-א.פ. חתך בקרקפת ול-א.א. חתך בפניו. השניים נזקקו לתפרים בעקבות פציעותיהם.

(ב) אישום שני: לטענת המאשימה, מספר חודשים עובר להגשת כתב האישום, במועד שאינו ידוע במדויק, השליכו המערער והנאשם 2, יחד עם שני אנשים נוספים, מספר אבנים לעבר רכב בו שהה אדם יהודי בעל חזות דתית חרדית, בציר ואדי אל ג'וז, כאשר חלק מהאבנים פגעו בחלקו האחורי של הרכב.

גזר דינו של בית משפט קמא

6. בגזר דינו, עמד בית משפט קמא על חומרת העבירות בהן הורשע המערער, ועל נסיבות ביצוען, המלמדות על תכנון מוקדם, בצוותא חדא עם אחר או אחרים, לשם השלכת אבנים לעבר כלי רכב נוסעים ממרחק קצר מאוד,

במטרה לפגוע ביהודים, וזאת על רקע לאומני. בית המשפט זקף לחובתו של המערער את עברו הפלילי, בציינו כי העבירות בתיק הנוכחי בוצעו זמן קצר לאחר שהמערער הורשע בעבירות של ניסיון לתקיפת שוטר בנסיבות מחמירות ומעשה פזיזות ורשלנות בחומר נפץ, ובסמוך למועד שחרורו מהמאסר שריצה בגין. בית משפט קמא הוסיף עוד, כי עובדות האישום השני מלמדות על רצף של ביצוע עבירות מאותו סוג ועל דפוס פעולה אלים שסיגל לו המערער, שבבסיסו יסוד אידיאולוגי מובהק. לאור האמור, קבע בית משפט קמא כי "שיקולים שעניינם גמול והרתעה, אישית וכללית, מצדיקים ענישה חמורה במקרה זה". עם זאת, הזהיר בית משפט קמא את עצמו מפני מתן משקל יתר לשיקולי ההרתעה הכללית, כמו גם למציאות הנוכחית הקשה בשל גל האלימות הפוקד אותנו לאחרונה, וזאת בעיקר כאשר עסקין בקטין.

במסגרת גזר הדין, עמד בית משפט קמא על עקרונותיו של חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971 (להלן: חוק הנוער), ועל חשיבותו ומרכזיותו של אינטרס השיקום בעניינם של קטינים, תוך התייחסות פרטנית לשיקולי השיקום בעניינו של המערער. בית משפט קמא התרשם מתסקיר שירות המבחן שהוגש אודות המערער, כי הלה החל לעלות על דרך חיובית, וכי הוא מצוי בעיצומו של טיפול פרטני שניתן לו על ידי עובד סוציאלי, בהוסטל בו הוא שוהה במסגרת של חלופת מעצר. שירות המבחן חיווה את דעתו כי המערער מגלה מוטיבציה גבוהה לשינוי, מתוך מגמה לנצל לטובה את ההזדמנות הטיפולית שניתנה לו. עם זאת, עולה מהתסקיר כי המערער לא נטל אחריות על העבירות בהן הורשע בתיק הקודם, והוא התקשה לפרט את המניעים שעמדו ביסוד ביצוע העבירות בתיק הנוכחי.

לאחר הדברים האלו, קבע בית משפט קמא כי אין בידיו לקבל את עמדת המשיבה, אשר ביקשה להשית על המערער עונש של 4 שנות מאסר לריצוי בפועל, בציינו כי לא עלה בידה "להפנות למקרים דומים, בהם הוטלו עונשים הקרובים לעונש לו היא עותרת". מנגד, ציין בית משפט קמא כי הימנעות ממאסר בפועל במקרה דנן "חוטאת לתכליות הענישה של גמול והרתעה, גם מקום בו מדובר בקטינים". לאור האמור, השית בית משפט קמא על המערער את העונשים המפורטים בפסקה 3 לעיל.

להשלמת התמונה יצוין, כי בית משפט קמא גזר על הנאשם האחר, 24 חודשי מאסר לריצוי בפועל ועונשים נלווים, ועל כך אין בפנינו ערעור.

הערעור על חומרת העונש

7. בהודעת ערעור, שהוגשה על-ידי עו"ד מוחמד ח'לאילה, בא כוחו של המערער, נטען כי שגה בית משפט קמא עת העניק משקל יתר לשיקולי הגמול וההרתעה, והשית על המערער עונש החורג באופן משמעותי ממדיניות הענישה הנהגת במקרים דומים. זאת, על אף תהליך השיקום המוצלח בו נתון המערער בחודשים האחרונים, כפי שעולה מתסקיר שירות המבחן בעניינו, וחרף ההשפעה הפוטנציאלית 'ההרסנית' של מאסר מאחורי סורג וברית, על קטינים כמותו. עוד נטען, כי המשיבה לא תמכה את עמדתה בבית משפט קמא בפסיקה רלוונטית, אלא הסתפקה באסמכתאות העוסקות במקרים שנסיבותיהם חמורות הרבה יותר, או בעונשים שנגזרו על בגירים ולא על קטינים, כמו המערער.

תסקיר מבחן עדכני

8. ביום 11.4.2016, לקראת הדיון בערעור, הוגש לעיונו תסקיר מבחן עדכני בעניינו של המערער. נאמר בתסקיר, כי המערער, קטין כבן 17 שנים במועד הגשת התסקיר, נקלט ביום 8.6.2015 בהוסטל בירושלים, לפי החלטת בית משפט קמא, במסגרת חלופת מעצר. עולה מהתסקיר, כי לאחר תקופת הסתגלות לא פשוטה, החל המערער לתפקד בצורה טובה מאוד, לקבל את סמכות הצוות הטיפולי ולשתף פעולה עמו באופן מלא. שירות המבחן ציין, כי המערער משתף את הצוות הטיפולי במצוקותיו, ולוקח חלק בשיחות פרטניות, שבמהלכן הוא לומד להתמודד, בדרכים נורמטיביות, עם כעסיו. עוד מפורט בתסקיר, כי המערער "ביטא תובנה בדבר הצורך להתרחק מהתפרעויות על מנת לשמור על עצמו ועל עתידו ולא לפגוע באנשים אחרים חפים מפשע", וכי הלה "מביע מוטיבציה גבוהה להליך הטיפולי, אשר לדבריו עוזר לו להבין ולהפנים את חומרת מעשיו ומלמד אותו איך להתחיל לחשוב גם על טובת עצמו וטובת עתידו". שירות המבחן העריך, כגורם סיכון, את סמיכות הזמנים בין מועד שחרורו של המערער ממאסר שריצה בגין ביצוע העבירות שיוחסו לו בתיק הקודם, לבין מועד ביצוע העבירות בתיק הנוכחי. עם זאת, הודגש כי גורמי הסיכון, וביניהם גילו "יכולת של ריסון עצמי, יכולת ביטוי תקינה", ושאיפות נורמטיביות לעתידו, מביאים לידי הערכה כי עונש מאסר לריצוי בפועל עלול לקטוע את ההליך השיקומי המוצלח, שבו החל המערער בהוסטל. לאור זאת, המליץ שירות המבחן להמיר את עונש המאסר לריצוי בפועל, שהושת על המערער, למאסר לריצוי בדרך של עבודות שירות, ובנוסף להטיל עליו צו מבחן בתנאי מגורים בהוסטל בו הוא שוהה כעת, למשך שנה.

הדיון בערעור

9. בדיון בערעור חזר עו"ד ח'לאילה, בא כוחו של המערער, על עיקרי הדברים שנטענו על ידו בהודעת הערעור, והוסיף כי תסקיר המבחן העדכני מחזק את הטענה כי אינטרס השיקום במקרה דנן מצדיק את התערבותו בעונש, בדגש על ביטול רכיב המאסר בפועל. עו"ד ח'לאילה הוסיף עוד, כי אין תקדים להטלת עונש מאסר כה ממושך על קטין שהורשע בעבירות דומות, ובעיקר משמדובר במי שעלה על דרך השיקום, תוך התנערות מעברו הבעייתי.

המשיבה, אשר יוצגה על-ידי עו"ד עידית פרג'ון, סומכת את ידיה על גזר דינו של בית משפט קמא, וסבורה כי יש לדחות את הערעור. לגישתה, בית משפט קמא היה ער לכלל השיקולים לקולה שהועלו על ידי המערער, ונתן את דעתו לתהליך השיקום המוצלח שהלה עובר, כמו גם להיותו קטין, ובסופו של יום הוציא מתחת ידיו גזר דין ראוי ומאוזן. לשאלתנו, האם ישנם תקדימים, בהם הושת עונש דומה על קטין בנסיבות המקרה דנן, השיבה עו"ד פרג'ון כי לא עלה בידה למצוא פסיקה שבה הוטלו עונשים מעין אלה, הנוגעת לקטנים שהורשעו בביצוע עבירות דומות.

דיון והכרעה

10. בפתח דיונו, נזכיר את ההלכה המושרשת, לפיה ערכאת הערעור אינה נוטה להתערב בעונש שהוטל על-ידי הערכאה הדיונית אלא במקרים חריגים, בהם מדובר בסטייה קיצונית ממדיניות הענישה במקרים דומים, או כאשר דבק פגם מהותי בגזר הדין (ע"פ 4498/14 גרידיש נ' מדינת ישראל (13.5.2015); ע"פ 8125/15 פרוקופנקו נ' מדינת ישראל (19.4.2016); ע"פ 7702/10 כהן נ' מדינת ישראל (29.5.2014)). לאחר עיון בגזר דינו של בית משפט קמא ובנימוקי הערעור, והאזנה לטיעוני הצדדים, הגענו למסקנה כי המקרה דנן נמנה על אותם מקרים חריגים המצדיקים

את התערבותנו, ולפיכך דין הערעור להתקבל באופן חלקי, כפי שיפורט להלן.

11. אין חולק כי העבירות בהן הורשע המערער הינן חמורות על פי כל קנה מידה, שכן המעשים שביצע טומנים בחובם סכנה רבה לשלום הציבור ולביטחונו. האלימות על רקע לאומני, המלווה אותנו בתקופה האחרונה, הינה קשה ומדאיגה, ומחייבת את בתי המשפט להתייחסות עונשית הולמת. בין היתר, מדובר בתופעה של ידווי אבנים לעבר מכוניות חולפות, אשר מגלמת בחובה סכנה מוחשית לנוסעי הרכב, וזאת מלבד זריעת תחושה של חוסר ביטחון, אימה ופחד, שכן ידוע לכל כי אבן הפוגעת ברכב נוסע עלולה לגרום לפגיעות חמורות בנפש. במקרה דנן, התבררה הסכנה כמוחשית, כאשר כתוצאה מהשלכת האבנים על ידי המערער וחברו נגרמו למתלוננים באישום הראשון נזקים משמעותיים, והם נזקקו לתפרים בראשם. אף גילו הצעיר של המערער, אין בו כדי להפחית באופן משמעותי מחומרת הדברים, לנוכח העובדה כי רבים ממבצעי העבירות בסוג זה של עבריינות הינם קטינים, וכידוע הוא כי אין הבדל של ממש בין אבן, אותה יידה קטין, לבין אבן שהושלכה על ידי עבריין בגיר (בש"פ 2807/14 מדינת ישראל נ' פלוני (16.4.2014); בש"פ 7171/00 מדינת ישראל נ' חאמד (8.10.2000)).

12. לאחר שאמרנו זאת, יש לחזור ולהבהיר כי גם כאשר מדובר בעבירות המבוצעות על ידי קטין על רקע לאומני, אין לפסוח על מלאכת האיזונים הנדרשת כאשר עסקינן בענישתם של קטינים, תוך הפניית מרכז הכובד לנסיבותיו האישיות של הקטין, ושימת דגש על גילו וסיכויי שיקומו (ע"פ 1454/15 פלוני נ' מדינת ישראל (10.8.2015); ע"פ 4425/14 פלוני נ' מדינת ישראל (25.11.2014); ע"פ 5360/12 פלוני נ' מדינת ישראל (28.3.2013)). יחד עם זאת, וכפי שציניתי בע"פ 953/15 מדינת ישראל נ' פלוני (24.3.2015), אין להתעלם משיקולי ענישה נוספים, גם כאשר מדובר בקטין:

"כאשר עסקינן בגזירת עונשו של קטין, יש ליתן "משקל ראוי לשיקולים של שיקומו" (סעיף 1א לחוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971). עם זאת, לצד שיקולי השיקום של עבריין קטין, מן הראוי להידרש גם לטיב העבירות שבוצעו; למידת חומרתן; ולאינטרס הציבורי שנפגע. שכן, כבר נקבע כי "קטינות אינה יוצרת חסינות, ולעתים שיקולים של הרתעה, מניעה ותגמול עולים במשקלם על השיקול השיקומי" (ע"פ 8164/02 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד נח(3) 577, 583-584).

13. ובחזרה לענייננו. המערער, קטין אשר במועד ביצוע העבירות היה כבן 16 שנים, שוהה מיום 8.6.2015 בהוסטל, במסגרת צו השגחה זמנית בתנאי מגורים. תסקירי שירות המבחן שהוגשו בעניינו של המערער מציגים תמונה חיובית, המעידה על תהליך שיקומי משמעותי אותו עובר המערער. מתסקיר המבחן הראשון ניתן ללמוד על השתלבותו של המערער בהוסטל, וכפי שציין בית משפט קמא, המערער משתתף בפורומים ובפעילויות קבוצתיות ומגיע באופן קבוע לטיפול פרטני, וניכר כי שילובו במסגרת חוץ ביתית מיטיב עמו. באותו תסקיר התייחס שירות המבחן לגורמי הסיכוי בעניינו של המערער, בציינו כי: "תפקוד כללי חיובי בתוך ההוסטל בו משולב ושיתוף פעולה עם שירות המבחן, הורים מגויסים ותומכים בבנם ומעוניינים בהמשך שיתוף פעולה עם שירותנו ועם ההוסטל, עמידה בתנאי מעצר הבית, מגלה רצינות באשר להליך הפלילי שמתנהל נגדו כיום ומותיר רושם שכיום הוא יותר בשל ואחראי כלפי מצבו ועתידו". גם תסקיר המבחן המשלים, מצייר תמונה חיובית לגבי המשך השיפור במצבו של המערער, והבנתו את הפסול במעשים שביצע, דבר המעיד על תהליך שיקומי חיובי ביותר, המלווה במוטיבציה לשיקום, תוך שיתוף פעולה עם הגורמים המטפלים.

14. בשים לב לתהליך השיקומי המוצלח שבו נתון המערער כמפורט לעיל; לנוכח גילו הצעיר בעת ביצוע העבירות; ומתוך מתן משקל להודאתו של המערער באשמה ולהבעת החרטה מצדו, הגענו למסקנה כי יש הצדקה להקל בעונשו של המערער. עמדתנו זו מבוססת, בין היתר, על העובדה כי לא הוצגה בפנינו אסמכתא המעידה על רמת ענישה דומה, בנסיבות עניינו של המערער.

עם זאת, דעתנו היא כי אין לבטל כליל את עונש המאסר לריצוי בפועל שהושת על המערער, וזאת בשל חומרת העבירות שביצע, והרשעתו הקודמת שבגינה ריצה עונש מאסר של 3 חודשים (ראו, בהקשר זה, ע"פ 1277/11 פלוני נ' מדינת ישראל (2.6.2011); ע"פ 1200/12 פלוני נ' מדינת ישראל (13.5.2012)). ערעורו של המערער מתקבל, אפוא, חלקית באופן הבא: במקום 18 חודשי מאסר יושתו על המערער 12 חודשי מאסר לריצוי בפועל, בניכוי ימי מעצרו; ששת החודשים שהופחתו מתקופת מאסרו של המערער יצורפו לעונש המאסר המותנה, כך שיוטלו על המערער 11 חודשי מאסר על תנאי (במקום 5 חודשי מאסר על תנאי); אין שינוי בסכום הפיצויים בסך של 2,500 ₪ לכל אחד משני המתלוננים באישום הראשון.

15. המערער יתייצב לריצוי עונש המאסר בפועל, ביום 30.5.2016 עד השעה 10:00, בכלא "מגידו", או כפי שייקבע על ידי שירות בתי הסוהר, כשברשותו תעודת זהות ועותק מגזר דינו של בית משפט קמא ומפסק דין זה. על המערער לתאם את הכניסה למאסר, כולל האפשרות למיזן מוקדם, עם ענף אבחון ומיזן של שירות בתי הסוהר, בטלפונים: 08-9787336, 08-9787377.

אנו תקווה כי הכלים שרכש המערער בשנה האחרונה, כמו גם התובנות שגיבש במהלך תקופת שיקומו, יישמשו אותו כדי לצלוח כראוי את תקופת מאסרו ולאמץ אורח חיים נורמטיבי עם שחרורו.

ניתן היום, ב' באייר התשע"ו (10.5.2016).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט